

GÜFTİ’NİN HİLYE-İ HASENEYN ve AŞERE-İ MÜBEŞŞERE’Sİ

Mustafa ARSLAN

Özet

Bu makalede XVII. yüzyıl şairlerinden Güftî’nin Hilye’si üzerinde durulmuştur. Kimi kaynaklarda elde olmadığı söylenen bu mesnevi kimi kaynaklarda da farklı adlarla anılmaktadır. Mesnevi’nin iki nüshası tespit edilerek tenkitli metni oluşturulmuştur. Buna bağlı olarak eser hakkındaki çelişkili ve eksik bilgiler açıklığa kavuşturulmuştur. Bu yazıda ayrıca Mesnevi’nin yazarı Güftî ile ilgili kısa bir hatırlatma ve hilyelerle ilgili genel bilgi verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Güftî, hilye, mesnevi, tenkitli metin.

Abstract

This article deals with Hilye of one of the 17th century poets Güftî (d.1088/1677). In some of the sources, this mesnevi is said to be ‘not preserved’, whereas in the others it is mentioned in different names. Two copies of the Mesnevi have been found out and a critically transcribed review is constituted. Consequently, contradictory and incomplete knowledge about this work has been pointed out. Additionally, in this paper a brief information about Güftî, who is the poet of the mesnevi, and some general knowledge about the hilyes are presented.

Key words: Güftî, hilye, mesnevî, critically transcribed review.

Bu çalışmanın konusu, XVII. yüzyıl şairlerinden “Güftî” mahlasıyla şiir yazan *Divan*’ı ve *Teşrifatü’s-Su’arâ* adlı manzum tezkiresiyle ün kazanan Edirneli Güftî Ali (öl.1088/1677)’nin *Hilye-i Güftî* adıyla bilinen mesnevisidir.

Önceleri hadis ve siyer kitaplarında bir bölüm olarak yer alan Hz. Peygamber’in vasıfları (hilyesi), daha sonra Arap edebiyatında “şemâil” adıyla ayrı bir kol olarak devam etmiştir. Türk edebiyatında bu şemâillerin manzum ve mensur tercümelemleri ile başlayan hilye yazma geleneği kısa zamanda gelişmiş ve bir edebî tür hâlini almıştır. Hatta hilyenin bir edebî tür olarak yalnız Türk edebiyatında var olduğunu ileri sürenler vardır. Türk edebiyatında hilye türü zamanla çeşitlilik göstererek Hz. Peygamber ile birlikte diğer peygamberlere, dört halifeye, Aşere-i Mübeşşereye ve din büyüklerine yazılır hâle gelmiştir. Güftî de Eski Türk edebiyatında ilgi gören hilye türüne kayıtsız kalmamış ve diğer eserlerinin yanında bir de hilye kaleme almıştır.

Asıl konumuz olan Güftî’nin *Hilye*’sine geçmeden önce burada hilye türü, hilyenin tarihi gelişimi ve edebiyatımıza yansımaları ile ilgili genel bilgi vermek yerinde olacaktır.

Arapça bir isim olan “hilye” kelimesinin anlamı bazı sözlüklerde; *süs, zinet, cevher, güzel sıfatlar, güzel yüz* (Naci 1995: 360; Samî 1318: 558; Devellioğlu 1993: 371) olarak verilmiştir. Kelime, Ahmet Vefik Paşa’da “*Hilye: Zinet-i çehre, suret, hey’et. Hilye-i Şerife: Tarif-i eşkal-i Resul aleyhi’s-selam.*” olarak; Hüseyin Kâzım Kadri’de (1928: 562) “*Hilye: İnsanın medar-ı temayüzü olan evsaf-ı hariciyesi*” olarak yer almıştır. Edebî terim olarak “hilye”, genel anlamıyla peygamberler ile dört büyük halifenin iç ve dış güzellikleri ile örnek davranışlarını anlatan eserlere, özel anlamıyla Hz. Muhammed’in vasıflarını ve güzelliklerini anlatan eserlere verilen ad olarak tanımlanmıştır (Pekolcay 1994: 216; Pala 1995: 252). Mehmet Zeki Pakalın (1993: 842), “hilye” maddesinde kelimeyi sadece hat sanatı çerçevesinde ele almış ve levha biçiminde yazılan hilyelere ve bunlar çerçevesinde oluşan inanca değinerek şöyle demiştir: “*Müslümanlıkta resim iyi görülmediğinden Peygamber’in eşkâli, resme mukabil olmak üzere yazı ile beyan edilmiş, mesela yüzü şöyleydi, rengi böyleydi gibi bir şekil verilerek buna hilye demişlerdir. Levhanın ortasında bir daire yapılır, yüzünün alt kısmındaki müstatile de ahvali yazılır.*”

“Hilye” kelimesi terim anlamını içerdiği durumlarda; *Hilye-i Şerif, Hilye-i Saâdet, Hilye-i Nebevî, Hilye-i Nebî* gibi tamlamalar biçiminde kullanılmaktadır. Hz. Peygamber’in dışında; diğer peygamberler, dört halife, aşere-i mübeşşere, Hz. Hasan ve Hüseyin ile din ve tasavvuf büyüklerinin bedenî ve ahlaki özelliklerinden söz eden eserlere de hilye denmekte ve bunlar da *Hilye-i Peygamberân, Hilye-i Enbiyâ, Hilye-i Çehâr-yâr-i Güzin, Hilye-i Aşere-i Mübeşşere, Hilye-i Haseneyn, Hilye-i Evliyâ* biçiminde ifade edilmektedir (Güngör 2003: 186).

Hilyeler şemaillerden şemailler de hadislerden doğmuştur. Şemaillerin dolayısıyla hilyelerin esasını *Kütüb-i Sitte* adıyla bilinen altı büyük hadis kitabında ve diğer hadis kitaplarında yer alan hadisler teşkil eder. Bu hadis kitaplarında Hz. Peygamber'in özel hayat tarzıyla, maddi ve manevi yapıları yakın dostlarının tespitleriyle etraflı bir şekilde yer almış ve bunlar da şemaillerin esas kaynağı olmuştur (Aras 1980: 236).

Zülfikâr Güngör (2003: 186), hilyelerin bir edebî bir tür olarak ortaya çıkışında *peygamber sevgisi*, *peygamber'in şefaatine ulaşma isteği*, *hilyeler ile ilgili inanışlar*, *iyi eser bırakarak hayırla anılma isteği* ve *İslam'da insan resminin yapılmasının yasaklanması* gibi nedenlerin etkili olduğunu söylemektedir.

Hilyeler çerçevesinde oluşturulan dinî inançların da bu türün gelişmesinde oldukça etkili olduğu görülmektedir. Mustafa Uzun (1998: 44), bunların başında Hz. Ali'den rivayet edilen "*Hilyemi gören beni görmüş gibidir. Beni gören insan bana sevgiyle bağlanırsa Allah ona cehennemî haram kılar; o kişi kabir azabından emin olur, mahşer günü çıplak olarak haşredilmez.*" anlamındaki hadisle, Hz. Peygamber'i rüyada gören bir Müslüman'ın onu gerçekten görmüş sayılacağına dair hadisin geldiğini ifade etmektedir. Şemai, hilye ve siyer kitaplarında hep bu hadislerle telmih yapılmaktadır.

Arap edebiyatında hilye ve şemaillere Hz. Peygamber'in vefatından sonra yazılan siyer ve magazi gibi kitaplarda yer yer metinler hâlinde rastlanmaktadır. Şemai hususundaki bütün hadislerle sahabenin Hz. Peygamber'e dair tespit ve müşahadelerini bir arada toplayan ilk eser Tirmizî'nin *Şemai-i Nebî* adlı eseridir. Bu eser ilk şemai ve hilye kitabı sayılmaktadır. Tirmizî'nin eseri, edebî bir endişe ve sanat gayesiyle yazılmadığı için hilyecilik geleneğinde bir çığır açıcılık özelliği taşımaz. Gerek hadis dalında gerekse İslamî edebiyatta bu esere oldukça fazla şerh ve haşiyeler yazılmıştır. Ayrıca bu eserin kendisinden sonra yazılan birçok şemai ve hilyelerde ayrı ayrı anıldığı ifade edilmektedir (Aras 1980: 237).

İran edebiyatında hilye ve şemai karakteri taşıyan ve bu adlarla anılan hemen hemen hiçbir esere rastlanmadığı ileri sürülmektedir (Aras 1980: 237).

Türk edebiyatında hilye türünde oldukça fazla eser yazılmış ve özellikle Osmanlı döneminde orijinal eserler verilmiştir. Bundan önceki dönemlerde bu tür eserlerin, dinî ve didaktik bir karakter göstererek "şemai" adı ile anılmaktayken Osmanlı döneminden sonra "hilye" adı verilmeye başladığını ve edebî bir karakter kazandığını ileri süren Veli Aras (1980: 236), esasen hilye denen edebiyat türünü İslamî edebiyatta icad edenlerin Müslüman Türkler olduğunu söylemektedir: "*Nasıl "tuyuğ" ve "şarkı" bir çeşit millî nazım biçimi ise hilye de bir çeşit millî bir edebiyat türüdür. Önceleri yalnızca Hz. Peygamber hakkında yazılan hilyelerin konuları büyük bir gelişme göstererek diğer peygamberler ile dört halife hakkında da hilyeler yazılmasına yol açmıştır.*"

Hilye ile ilgili bu genel değerlendirmeden sonra yazımızın konusu olan mesnevinin yazarı Güftî'nin kısa biyografisinin verilmesi uygun olacaktır.

XVII. yüzyılda Divan şairi ve tezkire yazarı olarak ün yapan **Güftî**, (öl.1088/1677) Edirnelidir ve asıl adı Ali'dir. Güftî'nin kendisi ve ailesi hakkında bilgi veren kaynaklar yetersizdir. Eğitimi Edirne'de tamamlayan Güftî, uzun yıllar Rumeli şehirlerinde müderrislik ve kadılık yapmıştır. Hayatı, sıkıntı ve yoksulluk içinde geçmiş, kıymeti takdir edilmemiş, hayatta beklediklerine kavuşamamıştır. Yazdığı Şu'arâ tezkiresinin kendine ayrılan bölümünde, dönemin ilgisizliğinden, değerinin bilinmediğinden ve bahtsızlığından şikâyet etmektedir. Güftî, burada Rûm'un şiirden anlamadığını ve şiire rağbet etmediğini de her fırsatta dile getirmektedir. Ayrıca bu bölümde Güftî, kendisini telaşlı, zayıf, tiryaki ve züğürt bir kişilik olarak tanıtmaktadır. Mürettep bir Divan'ı olan Güftî, daha çok gazel ve rübaide başarı göstermiştir. Güçlü bir nazım dili ortaya koyan şair, şiirlerinde kederli bir ruh hâli yansıtır. Vahid, Talib, Neşâtî gibi şairlerle dostluğu, Şeyhülislâm Karaçelebi-zade Abdülaziz ve Bahayî'ye yazılmış kasideleri vardır. Eserleri şunlardır: *Divan*, *Teşrifâtü's-şu'arâ*, *Zafer-nâme*, *Hilye-i Haseneyn* ve *Aşere-i Mübeşşere* (*Hilye-i Güftî*), *Gam-name*, *Şah u Derviş*, *Zelle-name*. (Mehmed Tahir 1333: 391; Mehmed Süreyya 1311:76; Köprülü 1966:196; Banarlı 1987: 699; Kocatürk 1970: 454; *Büyük Türk Klasikleri* 1987: 238; Özcan 1989:698; Yılmaz 2001:17; Yılmaz 2003:218; Canım 1995: 321).

Güftî'nin *Hilye-i Güftî* adıyla bilinen *Hilye-i Haseneyn* ve *Aşere-i Mübeşşere* adlı mesnevisinin tenkitli metninin yanında incelemesi de yapılmış ve mesnevi ile ilgili şu değerlendirmelerde bulunulmuştur:

Öncelikle "mesnevi"nin eski ve yeni kaynaklarda ne şekilde ele alındığına bakmak gerekir.

Eser ile ilgili bilgi veren eski kaynaklardan *Safayî Tezkiresi*'nde, "*Düvâzdeh imam vasfında bir manzum telifi vardır* (Çapan 2005:508); *Osmanlı Müellifleri*'nde, "*Eimme-i isnâ aşer hazretlerinin hususiyetlerine dair bir manzumesi vardır*" (Mehmed Tahir 1333:391); *Tarih Coğrafya Yazmaları*'nda, "*On iki imam hakkında bir manzumesi vardır*" (Tarih Coğrafya Yazmaları 585) biçiminde bilgiler yer almaktadır.

Yeni kaynaklardan eser ile ilgili en geniş bilgiyi **Vasfi Mahir Kocatürk** (1970: 458) vermiştir. Kocatürk, eserinin "Güftî" maddesinde, şairin diğer eserlerinin sadece adını anarken *Hilye*'sini uzun uzun anlatmıştır. Verdiği bilgilerden eserin DTCF nüshasını görüp incelediğini tahmin ettiğimiz Kocatürk, mesnevinin nerede olduğu hakkında bir şey söylememiştir:

"Hilye-i Güftî: İki kısma ayrılmaktadır. Hasan ve Hüseyin'in Hilyesi ve Aşere-i Mübeşşere'nin Hilyesi. Bu eser de Hakanî ve Cevrî'nin Hilyeleri'nin devamıdır. Şair, Hakanî'nin Hilyesi'ne hayranlığını ve onu taklidi kendisi için şeref saydığını saklamıyor.

Yalnız Hakanî'nin dilinin eskidiğini ve kendisinin taze dille yazdığını söylüyor. Cevrî'ye gelince onun Hilye'sini muhtasar, doyurmayıcı ve nazımının değerini de orta derecede buluyor. Gerçekten kendi nazmı Hakanî diline nispetle on yedinci yüzyıl mahsulü olarak taze ve Cevrî'nin sade dilinden biraz daha sanatlı olduğu gibi Hilyesi de onunkinden ve Hakanî'ninkinden geniştir. Güftî, bu öncülerini gibi anlattığı şahısların sadece vasıflarını tasvirle yetinmemiş, onların hayatlarını ve maceralarını da anlatarak Hilye'sini destan hâline getirmiştir. Ruh, edası ve duygusuyla da devrin değerli şairleri derecesindedir. Bununla beraber, eseri Cevrî'nin küçük eserinden üstün sayılabilirse de Hakanî'nin Hilyesi'ndeki samimi ruh ve İlâhî eda ile boy ölçüşecek durumda değildir. Nitekim devrinde de, daha sonra da geniş bir tesir yapmamış, Hakanî'nin Hilye'si, Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i gibi mühim bir rağbet görmemiştir. Hatta bazı kaynaklar bu eserini zikretmiyorlar bile, Bursalı Tahir başka adla zikrediyor.”

Büyük Türk Klasikleri (1987: 238)'nde Güftî hakkında bilgi verilmiş ve Hilye'si ile ilgili olarak şunlar ifade edilmiştir: *“Hilye-i Güftî: On iki imam hakkında manzum bir eserdir. İki kısımdan meydana gelmiştir: Hasan ve Hüseyin'in hilyesi, Aşere-i Mübeşşere'nin hilyesi.”*

Rıdvan Canım (1995: 321) ise, Güftî'nin eserlerini sayarken Hilye'sinden *“On iki imam hakkında yazılmış manzum hilyesi vardır.”* biçiminde söz etmektedir.

Mustafa Uzun “Hilye” maddesinde (1998: 46) Güftî'nin hilyesi hakkında bilgi vermiş, eserin adının *“Hilye-i Aşere-i Mübeşşere”* olduğunu ifade ederek *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle yazılmış 294 beyitlik bir mesnevi olduğunu dile getirmiştir. Uzun, eserin bir nüshasının *Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli 1715* numarada kayıtlı olduğunu belirttiikten sonra bu nüshaya dayanarak Hilye hakkında şu bilgilere yer vermiştir: *“Hz. Peygamber'in hilyesine dair bir manzumeyle başlayan mesnevîde Haseneyn hakkında bir kısım yer almaktadır. Tirmizî ve İbni Mace'den nakledilen ve Aşere-i Mübeşşere'nin isimlerini belirten hadisin metninden sonra hilyeler anlatılmaktadır.”* Burada şunu hemen belirtmek gerekir ki Hilye Uzun'un belirttiği gibi Hz. Peygamber'e ait bir manzumeyle değil doğrudan Hz. Hasan'ın

hilyesi ile başlamaktadır. *Mesnevî*'nin vezni de *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* değil *fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün* olması gerekir.

Güftî üzerine doktora çalışması yapan ve daha sonra *Teşrifâtü's-şu'arâ*'sını yayımlayan ve *İslam Ansiklopedisi*'nde "Güftî" maddesini yazan **Kaşif Yılmaz** (1983; 2001: 18; 2003: 218) eserle ilgili kaynakların verdiği bilgileri aktardıktan sonra eserin bulunamadığını ifade etmektedir.

Mesnevî'nin yazma nüshaları ve bunların tanıtımı şu şekildedir:

1. Hilye-i Aşere-i Mübeşşere, Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli Numara 1715¹: Çoğunluğu hilyelerden oluşan bir mecmuanın 140b-152b yaprakları arasında bulunan 12 yapraklık bu nüsha, 294 beyitten oluşmaktadır. Nüshadan ilk defa Mustafa Uzun (1988: 46) söz etmiştir. Bu nüshanın baş ve son beyitleri şöyledir:

Rāvî-i hilye-i evlād-ı Resūl
Böyle oldu sühan-ārā-yı kabūl (140b)

...
İtdüñ ey Güftî-i şūrîde-raqam
Naḥl-i bāğ-ı sühanı tāze qalem (152b)

Müstensihini ve istinsah tarihini tespit edemediğimiz nüshanın diğer özellikleri şöyledir: Ser levhası yaldız cetvelli, diğer yaprakları kırmızı cetvelli, çift sütun, 13 satır, güzel talik yazı, siyah mürekkep (başlıklar kırmızı).

Bu nüsha içerisinde, Hz. Hasan ve Hüseyin'in hilyesi, Aşere-i Mübeşşere hakkında rivayet edilen hadisin manzum tercümesi, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Talha, Hz. Zübeyr bin Avâm, Hz. Abdurrahmân bin Avf, Hz. Ubeyde bin Cerrâh, Hz. Said bin Zeyd, Hz. Sa'd bin Vakkâs'a ait on kişinin hilyesi ve bir de "hatime" olmak üzere 14 bölüm bulunmaktadır.

2. Hilye-i Haseneyn ve Çehâr-yâr-i Güzîn, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, İsmail Saib I Nu. 5252²: Bu nüsha, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesindeki yazma eserlerin katalogunun çıkartılması sırasında ilk defa tarafımızdan tespit edilmiş olup bu yazıda bilgi verilmektedir. Sözü edilen nüsha, Cevrî Çelebi'nin *Hilye*'sinin de içinde bulunduğu bir cildin içerisinde olup 1a-5b yaprakları arasında yer almaktadır. 5 yapraklık bu nüsha 157 beyitten oluşmaktadır. Bu nüshanın baş ve son beyitleri şöyledir:

Eyleyüp bahtı ile ceng ü cidāl
Ya'ni Güftî-i perîşân aḥvāl (1a)

...
Gevher-i silsile-i Murtaẓavî
Oldı merbûṭ-ı cenâb-ı Nebevî (5b)

¹ Bu nüsha çalışmanın metin bölümünde SÜL kısaltmasıyla gösterilmiştir.

² Bu nüsha çalışmanın metin bölümünde DTCTF kısaltmasıyla gösterilmiştir.

Erkân-ı Harb Manastırlı Rif'at tarafından 1311/1833 tarihinde istinsah edilmiş bu nüshanın diğer özellikleri şöyledir: Ebrulu kâğıt kaplı karton cilt, çizgili kâğıt, çift sütun, 21 satır, rik'a yazı, lacivert mürekkep.

Bu nüshanın bulunduğu yazma eserin zahriyesinde müstensihe ait şöyle bir istinsah kaydı vardır: *"Bu mecmû'a âşâr-ı nâdire ve ber-güzide-i kadîmeden Cevrî Çelebînüñ Hilye-i Çehâr-yâr-ı Güzîni ile Güftî nâm şâ'irüñ Hilye-i Çehâr-yâr ü Haseneyn' nâm âsâr-ı manzûmelerini hâvî bir risâle-i nefise olup ikiyüz elli senelik bir mecmû'a-i şaḥîḥadan naḫl olunmuşdur."*

Ayrıca bu nüshanın başında müstensih tarafından yazılmış bir "mukaddime" bulunmaktadır.

"Hâkânî-i Rûm ünân-ı celfîni hâ'iz olan şâ'ir-i şehîr-i Osmânî mukaddimen hilye-i cenâb-ı Nebevî'yi nazm etmiş ve andan sonra da Cevrî Çelebî merhûm Çehâr-yâr-ı güzîn efendilerimizin hilyelerini nazmen beyân eylemiş idi. Bundan sonra Güftî nâm şâir dahi aşere-i mübeşşereden Çehâr-yâr-ı güzînün mâadâsı olan Talha, Zübeyr, Abdurrahmân, Sa'd, Sa'id İbni Zeyd, Ebû Ubeyde hazretlerinin hilyelerine dair bir şey yazmamış olduğundan müşârün ileyh Güftî'nin manzumesinden yalnız hilyeye müteallik olan aksâmî âtiye derc olundu. Şöyle ki: Müşârünileyh Güftî besmele ve hamdele ve salveleyi mübeyyin ve birçok ebyâtı hâvî olan manzûmât-ı dürerinden sonra mukaddem olarak diyor ki..."

Bu nüsha içerisinde "sebeb-i telif", Hz. Hasan ve Hüseyin ile Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman'a ait altı kişinin hilyelerinden oluşan 7 bölüm bulunmaktadır.

Kaynaklarda çeşitli farklılıklar gösteren mesnevinin adı ile ilgili şunları söylemek mümkündür:

Güftî'nin bu eserinin adı kaynaklarda ve yazma nüshalarda farklılık göstermektedir. Bu farklılıklarla ilgili kaynakların verdiği bilgiler yukarıda verildiğinden burada tekrar edilmeyecek kısaca değerlendirilecektir. Kaynakların çoğunda yer alan eserin "on iki imam vasfında yazılmış bir manzume" olduğuna ve bu adla anılmasına ilişkin bilgi ilk defa *Safâyi Tezkiresi*'nde (Çapan 2005: 508) *"Düvâzdeh imam vasfında bir manzume"* biçiminde geçmektedir. Safâyi'nin eseri bu adla anmasının nedeni, eserde Hz. Hasan ve Hüseyin'le birlikte hilyesi nazmedilenlerin sayısının on iki olmasından kaynaklanıyor olmalıdır. Eseri bu adla anan diğer kaynakların ise eserin yazma nüshalarını görmeden Safâyi'deki bu bilgiyi tekrarladıkları düşünülmektedir.

Bundan farklı olarak bazı kaynaklar ise eseri türünün adıyla genel olarak *Hilye-i Güftî* biçiminde anmışlardır.

Eserin SÜL nüshasını gören Mustafa Uzun (1998: 46), eseri bu nüshadaki adıyla yani *Hilye-i Aşere-i Mübeşşere* olarak anmıştır.

DTCF nüshasında eserin adı "*Hilye-i Haseneyn ve Çehâr-yâr-i Güzîn*" olarak geçmektedir. Bu nüshanın müstensihî Manastırlı Rif'at mukaddimesinde Güftî'nin Aşere Mübeşşere'den dört halife dışındakilerin hilyesine ait bir şey yazmadığını belirtmektedir. Bu nüshada eserin bu adla anılması muhtemelen bu nedenledir.

Şairin kendisi ise, mesnevinin DTCF nüshasında bulunan "sebeb-i telif" bölümünde, Hz. Hasan ve Hüseyin'in hilyeleri ile Aşere-i Mübeşşere'nin hilyelerini yazdığını şöyle ifade etmektedir:

Eyleyüp medh-i Hüseyin ü Hasan'ı
Germ ide tâ sühanum encümünü (10)³

...
Hilye-i fâhîr-i ehl-i aşere
Çekdi endîşemi dâr-ı haşere (13)

Mesnevi ile ilgili yapılan inceleme sonucunda eserin adı ile ilgili kaynaklarda verilen bilgilerin bir kısmının yanlış, bir kısmının da eksik olduğu düşünülmektedir. Biz her iki nüshaya verilen adları, bu nüshaların içeriğini ve en önemlisi de şairin kendi ifadelerini göz önünde bulundurarak genel adı *Hilye-i Güftî* olan eserin adının *Hilye-i Haseneyn ve Aşere-i Mübeşşere* olması gerektiğini düşünüyoruz.

Telif tarihi: Eserin telif tarihi ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgi yoktur. Ancak DTCF nüshasındaki istinsah kaydında Manastırlı Rif'at bu nüshayı iki yüz elli senelik bir mecmuadan aldığını belirtmektedir. DTCF nüshasının istinsah tarihi olan 1311/1893'ten iki yüz elli yıl geriye gidildiğinde 1061/1650 tarihine ulaşılır. Güftî'nin ölüm tarihi (1088/1677) de göz önünde bulundurularak eserin muhtemelen 1061/1650 tarihinden önceki bir tarihte yazıldığı düşünülmektedir.

Burada ise mesnevinin beyit sayısı, vezni, konusu ve bölümleri ele alınarak mesnevinin biçim ve içeriği değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Beyit sayısı: Mesnevinin beyit sayısı SÜL nüshasında 294, DTCF nüshasında ise 157'dir. İki nüshanın karşılaştırılması sonucunda nüshaların birbirine göre eksik olan bölüm ve beyitlerinin de eklenmesiyle mesnevinin beyit sayısı oluşturulan tenkitli metinde 328 olarak belirlenmiştir.

DTCF nüshasındaki mukaddimede müstensihînin "*Müşârun ileyh Güftî besmele ve hamdele ve salveleyi mübeyyin ve birçok ebyâtı hâvî olan manzûmât-ı dürerinden sonra mukaddem olarak diyor ki*" ifadesinden

³ Bu beyit numaraları iki nüshanın karşılaştırılması sonucunda bizim kurduğumuz metinde kullanılan numaralardır.

Mesnevi'nin besmele, hamdele ve salveleye ait beyitlerinin eksik olduğu anlaşılmaktadır.

Vezni: Eser, aruzun remel bahrinin *fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün* kalıbıyla yazılmış olup *Mesnevî*'nin bütün bölümlerinde aynı kalıp kullanılmıştır. Uzun (1998: 46) *Mesnevî*'nin veznini *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* olarak vermiştir. Bunun nedeninin bu kalıbın baş ve son tef'ilelerinin "*fâ'ilâtün*" ve "*fâ'lün*" olarak değişebilmesi ve bu uygulamaya da şiirde sıkça yer verilmesi olduğu sanılmaktadır. Ayrıca *Mesnevî*'nin yalnız DTCF nüshasında bulunan *sebeb-i telif* bölümünde oldukça fazla vezin eksikliklerine ve hatalarına rastlanmaktadır. Bu tür hatalara *Mesnevî*'nin diğer bölümlerinde çok nadir rastlanması ve bu bölümün SÛL nüshasında bulunmaması bu bölümün müstensih tarafından eklenmiş olabileceği ihtimalini akla getirmektedir.

Konusu: Eser, "Hasaneyn" (Hz. Hasan ve Hüseyin) ve "Aşere-i Mübeşşere" (yaşamları sırasında cennetle müjdelenmiş on sahabe)'nin vasıflarını konu etmektedir. Bazı kaynaklar mesnevinin on iki imam vasfında yazıldığını belirtse de bunun doğru olmadığı ve neden bu adla anıldığı yukarıda açıklanmıştır.

Bölmeleri: 15 bölümden oluşan *Mesnevî*'nin bölüm başlıkları, beyit sayıları ve bu bölümlerin içeriği aşağıda verilmiştir:

Birinci Bölüm: *Sebeb-i Telif*: Mesnevinin yazılış nedeninin anlatıldığı bu bölüm 15 beyitten oluşmakta ve yalnız DTCF nüshasında bulunmaktadır. Başlığı yoktur. Şair burada bir hilye yazmaya karar verdiğini belirterek kendinden önce hilye yazan Hakanî ve Cevrî'den övgüyle söz etmektedir. Şair, kendi hilyesinin Hakanî'nin bir taklidi olmaması, Cevrî'nin ise sadece "Çehâr-yâr"ın hilyesini yazdığından onu tamamlaması için Hasan ve Hüseyin'in hilyeleri ile "Aşere-i Mübeşşere"nin hilyelerini yazmaya karar verdiğini ifade etmektedir:

Kilk-i Hâkânî-i sencîde-vürüd
Eylemiş gerçi o bâb-ı hudûd (4)

...

Qalem-i hilye-ıtırâz-ı Cevrî
Hep çeküp rişteye dürr-i gavrı (6)

...

Hilye-i fâhîr-i ehl-i aşere
Çekdi endîşemi dâr-ı haşere (13)

İkinci Bölüm *Hilye-i Hazret-i Hasan Raziyaallahu Anhu*: 25 beyittir. Bu bölümde şair, Hz. Hasan'ı öncelikle Hz. Peygamber'in torunu oluşu çerçevesinde ele almakta ve tırnağına kadar Hz. Peygamber'e benzediğini ifade etmektedir. Daha sonra onun bedeni, boyu, saçları, gözleri, kaşları gibi çeşitli fiziki özelliklerini kalıp ifadelerle vasfederek doğumu, ölümü ve yaşı hakkında bilgi vermektedir:

*Naql idem ol gül-i nâzûk-bedeni
Hilye-i pâk-i cenâb-ı Hasanı (19)*

...
*Tâ gül-i ferkadan ol reşk-i melek
Hazret'e beñzer idi nâhuna dek (21)*

...
*Nısf-ı mâh-ı Ramazân idi meger
Geldi dünyâya o mes'ûd ahter (35)*

...
 *kırk dokuz olmuş idi hicretten
Kırk beşe bâliğ idi şeh-i Hasan (38)*

Üçüncü Bölüm Evvel-i Hilye-i Mes'ûd Hüseyin: 34 beyittir. Bu bölümde şair, Hz. Hüseyin'i de Hz. Hasan gibi Hz. Peygamber'in torunu oluşu, Hz. Hasan'la kardeş oluşu, soyu gibi hususlarla ele almıştır. Bir beyitte Hz. Hasan'la Hüseyin'in cennetlik olduklarına dair hadisi dile getirmiştir. Daha sonra boyu, saçı, kaşu, gözü gibi fiziki vasıflarını benzer ifadelere övmüş, doğum ve ölüm tarihi ile ilgili bilgi vererek şehid edilmesini dile getirmiştir:

*Böyle itmiş 'ulemâ-yı taḥkîk
Hilye-i pâk-i Hüseyin'i tedkîk (42)
Gül-i bâğı ḥarem-i Muṭṭalibî
Ya'ni kim ruḳ'a-i evlâd-ı Nebî (43)*

...
*Ki ḥadîşinde buyurmuş Hazret
Oldılar seyyid-i ehl-i cennet (69)*

...
*Geldi dünyâya o maḥmûd-ı zemen
Ya'ni dördünci sene hicretten (48)*

...
*Girdi çün elli yedi yaşına tâ
Oldı serdâr-ı guzât-ı şühedâ (74)*

Dördüncü Bölüm: 12 beyitten oluşan ve yalnız SÛL nüshasında yer alan bu bölüm, Aşere-i Mübeşşere'nin hilyelerine giriş niteliğindedir. Başta Aşere-i Mübeşşere hakkında Tirmizî ve İbni Mâce tarafından rivayet edilen hadisin Arapça metni, devamında ise bu hadisin 12 beyitten oluşan manzum tercümesi yapılmıştır. Bu bölümde şair, hadisin asıl kaynağı olan Hz. Peygamberi, hadisi rivayet eden Tirmizî ve İbni Mâce'yi anmış ardından da hadiste adı geçen Aşere-i Mübeşşere'nin adlarını zikretmiştir. Bu bölümün ilk ve son beyitleri şöyledir:

*Râvî-i kavli ḥadîş-i Nebevî
Peyrev-i kâfile-i Muṣṭafavî (76)*

...
Sa^cd-i Vaḳḳāş biri dāḥı Sa^cid
Bū ^cUbeyde o ḥudāvend-i ferīd (87)

Beşinci Bölüm *Hilye-i Fâhire-i Zât-ı Atîk*: 16 beyittir. Şair bu bölümde, Hz. Ebu Bekir'i öncelikle nazik yaratılışı, ilmi, riyaset ve velayet sahibi oluşu gibi yönleriyle ele almış, sonra da onun beyaz yüzlü, kıvrıkcık saçlı, uzun boylu olduğuna ilişkin fizikî vasıflarını tasvir etmiştir. Ayrıca bu bölümde onun, İslam'ı ilk kabul edenlerden biri olduğu ve soyunun Hz. Peygamber'e dayandığı da dile getirilmiştir:

Nâkil-i hilye-i Bū Bekr-i ^cAtîk
Eylemiş böyle beyân u taḥḳîk (88)

...
Şāhib-i ^cizz ü riyāset idi hem
Merkez-i ḳuṭb-ı velāyet idi hem (92)

...
Ḥilyede nāfe-güşāyān-ı siyer
Tār-ı zülfine ḳıvrıkcık didiler (98)

Altıncı Bölüm *Hilye-i Pâk-i Muallâ-yı Ömer*: 30 beyittir. Bu bölümde şair Hz. Ömer'in daha çok fiziki vasıflarını ayrıntıya inmeden işlemiş, onun heybetli bir yapıya sahip olduğunu belirterek esmer yüzlü, uzun boylu, saçının ön taraflarının dökülmüş olduğuna dikkat çekmiştir:

Nâkil-i hilye-i zībâ-yı ^cÖmer
İtdi naḳl şadr-ı vech-i dîger (104)

...
Didiler zâtn idenler ta^crîf
Esmerü'l-levn idi ol [zât-ı] şerîf (105)

...
Vaşf idenler o ma^cālî seyidi
Ḳaddi mevzûn u ṫavîl idi didi (116)

Yedinci Bölüm *Hilye-i Pâk-i Cenâb-ı Osmân*: 28 beyittir. Şair, bu bölümde Hz. Osman'ın fiziki vasıflarını detaylı bir şekilde ele almıştır. Onun siyah saçlı, buğday tenli, gür sakallı, orta boylu, geniş omuzlu, iri kemikli oluşu gibi başlıca fiziki özelliklerini tasvir ettikten sonra, saçlarının omuzlarına kadar uzun ve yüzünde çiçek hastalığından kalma lekelerin olduğu gibi ayrıntılara da inmiştir. Ayrıca onun Abdi Menaf soyundan olduğu da burada verilmiştir:

Zümre-i hilye-nüvîsân-ı cihân
Eylemiş hilye-i ^cOşmân'ı beyân (134)

Zülfî müşğîn ü siyeh-cāme idi

Naḥl-i ḳaddi vaṣatü'l-ḳāme idi (135)

...

Didi vaṣṣāf-ı ma^cānī tefsīr

Rīṣinūñ müy-ı muṭarrāsı keṣīr (139)

...

Hem dimiş vāṣıf-ı taḥḳīḳ-nümün

Çihre-i dilkeṣine gendüm-gün (141)

...

Eyler idi dimiş ehl-i aḥbār

Tār-ı gīsūları dūşında ḳarār (156)

...

Gevher-i Ḥazret-i ^cOṣmān-ı güzīn

Şu^cbe-i ^cAbd-i Menāf oldu hemīn (160)

Sekizinci Bölüm *Hilye-i Fâhire-i Zât-ı Alî*: 35 beyittir. Bu bölümde Hz. Ali'nin fiziki vasıfları ayrıntılı bir şekilde anlatılarak âdeti şiirle resmedilmiştir. *Mesnevî*'nin hilyecilik geleneği açısından en başarılı bölümlerindendir. Şair Hz. Ali'nin, teninin buğday renginde, boyunun ortadan biraz kısa, gözlerinin iri ve siyah, sakalının enli ve kızıl, bağrının yassı olduğunu oldukça başarılı bir şekilde tasvir etmiştir. Bunun yanında onun fiziki özelliklerinden vücudunun kıllı, ellerinin kaba, alınının açık oluşu gibi ayrıntılara inmiş, sakalını kınalaması ve heybetli yürüyüşü gibi özelliklerine yer vermiştir:

Nāḳil-i ḥilye-i a^clā-yı ^cAlî

Oldı vaṣṣāf-ı ḥaṭ-ı nūr-ı celî (162)

...

Vaṣf-ı ḥüsninde olan nükte-nümün

Bāğ-ı rüyına dimiş gendüm-gün (163)

...

Ḥilye-güyān-ı tırāz-ı tertīb

Ṭul-i ḳaddin didi kūtāha ḳarīb (166)

...

Didiler müşg-fürüşān-ı kader

Rīṣ ü pākine ^carīz ü aṣfer (169)

...

O gül-i bāğçe-i feyz-i müdām

Dā^oim eylerdi tekeffü^ole ḥırām (192)

Dokuzuncu Bölüm: Hz. Talha'nın hilyesinin anlatıldığı bu bölümün başlığı yoktur. Hz. Talha Mesnevi'de 55 beyit ile hilyesine en fazla yer ayrılan kişidir. Şair bu bölümde, Hz. Talha'nın fiziki vasıflarından ziyade Uhud Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıklar üzerinde durmuş ve Uhud Savaşı'na ait canlı tasvirlerle yer vermiştir. Bu savaşta Hz. Talha'nın kendisini Hz.

Peygamber'e siper etmesi, iki parmağının kesilmesi ve şehid edilmesi gibi konular destansı bir üslupla dile getirilmiştir. Ayrıca Hz. Talha'nın Hz. Peygamber'in çok yakın dostu oluşu, cennetle müjdelenişi, Hz. Ömer'in onu halifelğe layık görmesi ve yetmiş dört yaşında vefat edişi bu bölümde ele alınan konular arasındadır:

*Olsa ger zīver-i levh-i ta^cdād
Birisi Talha-i pākize-nihād (199)*

...
*Aña peygamber-i hırşīd-sirişt
İtdi iclāl ile tebşīr-i behişt (213)*

...
*Hzret-i Talha idüp ^carz-ı haşer
Sā^cidin eyledi ol tığa siper (231)*

...
*İçdi ol kümmel-i aşhāb-ı kirām
Hum-ı şahbā-yı şehādetden cām (254)*

Onuncu Bölüm Hâmis-i Cem'i Aşer Yani Zübeyr ibni Avâm: 28 beyittir.

Bu bölümde Hz. Zübeyr bin Avâm'ın yaşadığı dönemde meydana gelen çeşitli olaylarla birlikte onun hayatı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde şair, Hz. Zübeyr'in vasıflarına ilişkin somut tasvirlerden ziyade onun Mekke'de doğduğu, babasının adının Abdullah olduğu, Hz. Ali döneminde meydana gelen "Cemel vakası"nda altmış dört yaşında hayatını kaybederek Basra'da defnedildiği gibi tarihi bilgilere yer vermiştir:

*Fahr-i erbāb-ı sa^cādet-encām
Birisi dağı Zübeyr ibni ^cAvām (252)*

...
*Didiler ^cahd-i ^cAlī'de mecmū^c
Buldı nāverd-i cemel hadd-i vuķū^c (269)*

...
*Anda katl olunup ol mäh-ı derūn
Eylediler o maħalde medfūn (278)*

On Birinci Bölüm Sâbi'-i Ehl-i Aşer Hazret-i Abdurrahmân: 15 beyittir.

Bu bölümde, Hz. Abdurrahman bin Avf'ın doğumu, Hz. Ebu Bekir ile birlikte İslam'ı kabul etmesi ve onunla birlikte savaflara katılması, Hz. Osman döneminde yetmiş beş yaşında vefat etmesi dile getirilmiştir:

*Pür ^cavf ol harem-efrūz-ı cihān
Sâbi^can Hzret-i ^cAbdurrahmān (280)*

...
*^cAhd-i ^cOsmān'da ol serv-i nihān
Oldılar pā-zede-i bāğ-ı cinān (291)*

On İkinci Bölüm *Sâmin-i Hayl-i Aşer Hazret-i Sa'd Vakkâs*: 13 beyitten oluşan bu bölümde Hz. Sa'd bin Vakkas'ın doğumu, on dokuz yaşında İslam'ı kabul edişi, seksen yedi yaşında Muaviye döneminde vefat ederek Atik denilen bir yerde defnedildiği anlatılmıştır:

Sâmin-i kümmel-i erbâb-ı yakîn
Sa'd-i Vaqqâs-ı hudâvend-i güzîn (295)

...
Âhir-i 'ahd-i Mu'aviyye'de tâ
Oldılar zâ'ir-i dâr-ı 'uqbâ (303)

On Üçüncü Bölüm *Tâsi'-i Ehl-i Aşer Sa'd-i Diger*: 6 beyitten oluşan bu bölümde şair, Sa'id bin Zeyd'in İslâm'a girişini, yetmiş yaşına kadar yaşadığını ve Muaviye zamanında vefat ettiğini dile getirmiştir:

Tâsi'-i ehl-i hüda Sa'd-i dîger
İbni Zeyd ol harem-efzûn-ı 'aşer (308)

...
Evşat-ı 'ahd-i Mu'aviyye'de tâ
Eyledi kaçır-ı behiştî me'vâ (312)

On Dördüncü Bölüm *Âşir-i Ehl-i Aşer Yani Ubeydü'l-Cerrâh*: 7 beyitten oluşan bu bölümde şair, Hz. Ubeydü'l-Cerrâh'ın İslam'a girişi, Şam'a vali olarak gönderilişi ve Şam valiliği sırasında burada baş gösteren veba salgınından vefat ederek burada defnedilişi üzerinde durmuştur:

'Âşir-i zümre-i erbâb-ı felâh
Birisi dahı 'Ubeydü'l-Cerrâh (314)

...
Vâl-i şâm [ol] iken şem'-i hüda
Oldı ten dâde-i iklîm-i beğâ (318)

On Beşinci Bölüm *İllet-i Hâtîme-i Levh-i Kitâb*: 8 beyitten oluşan "hatime" (bitiş) bölümü yalnız SÜL nüshasında vardır. Şair bu bölümde, hilyesini tamamladığını belirterek şairliği ile övünmüştür:

Habbezâ ey kalem-i sidre-ğırâm
Eyledüñ hilye-i pâkânı tamâm (321)

...
İtdüñ ey Güftî-i şürîde raqam
Nağl-i bâğ-ı sühanı tâze kalem (328)

Sonuç

Güftî'nin *Hilye-i Güftî* adıyla bilinen bilinen Mesnevi'sinin, SÜL nüshasına ek olarak ilk defa tarafımızdan tespit edilen DTCF nüshası da eklenerek karşılaştırılmış ve tenkitli metni ortaya konmuştur. Bununla birlikte mesnevinin adı, beyit sayısı, vezni bölümleri ve nüshaları ile ilgili kaynaklarda verilen eksik ve çelişkili bilgiler açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre *Mesnevî*'nin adı *Hilye-i Haseneyn ve Aşere-i Mübeşşere*'dir. 1061/1650 tarihinden önce telif edilmiş olup 328 beyitten ve 15 bölümden oluşmaktadır. Vezni ise *fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*'dür.

Güftî'nin *Mesnevî*'sini hilyecilik geleneği açısından değerlendirdiğimizde ise şöyle bir sonuçla karşılaşırız: *Mesnevî*'nin en başarılı bölümü dört halifenin (çehâr-yâr) hilyelerinin anlatıldığı bölümdür. Güftî burada hilyesini yazdığı kişilerin ten rengi, boyları, saçları, sakalları, gözleri gibi fiziki vasıflarını hilyecilik geleneğine uygun olarak işlemiştir. Ancak, gerek Hz. Hasan ve Hüseyin'in hilyelerinin işlendiği, gerekse dört halife dışındaki Aşere-i Mübeşşere'nin hilyelerinin işlendiği bölümlerde bu türden tasvirlere pek rastlanmaz. Güftî, Hz. Hasan ve Hüseyin'i özellikle Hz. Peygamber'in torunu oluşları çerçevesinde ele almış ve benzer ifadelerle hilyelerini yazmıştır. Diğer altı sahabenin hilyelerinin işlendiği bölümlerde ise fiziki portrelerinden ziyade hayatları ile ilgili tarih kitaplarında bulunabilecek bilgiler verilmiştir. Bu bölümlerin hemen hepsinde hilyeleri verilen kişilerin doğum tarihleri, künyeleri, İslam'a girişleri, katıldıkları savaşlar, hangi halife döneminde nerede vefat ettikleri ve nereye defnedildikleri gibi bilgiler kalıp ifadelerle dile getirilmiştir. Bunlardan yalnızca Hz. Talha'nın hilyesinin anlatıldığı bölümde onun Uhud Savaşı'nda gösterdiği kahramanlıklar nedeniyle biraz ayrıntıya girilmiştir.

Güftî'nin *Hilye*'sinde dört halife dışındaki Aşere-i Mübeşşere'nin fiziki vasıflarına dair tasvirlerin yeterli olamayışını bu konudaki rivayetlerin az oluşuna ve bu altı kişinin hilyecilik geleneği içerisinde çok fazla işlenmemiş olmasına bağlamak mümkündür.

Mesnevî'nin "Hatime" bölümünde *Hilye*'si ile övünen Güftî, "sebeb-i telif" bölümünde Cevrî'nin dört halifenin (çehâr-yâr) hilyesini yazdığını, kendisinin ise farklı olması için buna cennetle müjdelenen altı kişiyi de ekleyerek Aşere-i Mübeşşere'nin hilyesini yazmak istediğini belirtmişse de özellikle dört halife dışındaki kişilerin hilyelerinde pek başarılı olamamıştır. Güftî'nin *Hilye*'sinin, adlarını andığı Hakanî ve Cevrî'nin hilyeleri gibi edebiyat tarihi içerisinde çok fazla bir etki bıraktığı da söylenemez. Bunların yanı sıra Güftî'nin eserinin, nazım tekniği ve dili açısından başarılı olduğunu söylemek gerekir.

Mesnevi'nin Tenkitli Metni

HİLYE-İ ŞERİF-İ °AŞERE-İ MÜBEŞŞERE EZ-KEFFE-İ GÜFTİ-İ
EDİRNEVİ**fe°ilātün fe°ilātün fe°ilün*

..--/...--/...-

- 1 Eyleyüp bahtı ile ceng ü cidāl / Ya°ni Güfti-i perişān-aḥvāl
 Āteş itmişdi dil-i ḥayrānı / Daḥı rüşen kılam [ol] hakanı
 Ki niçün eyleyüp [ol] ḥilyeye sâz / Olmayam ben daḥı taḳlîd-ṭırâz
 Kilk-i Ḥākānî-i sencîde-vürüd / Eylemiş gerçi [ki] o bâbı ḥudūd
- 5 Şıfat-ı ḥilye-i maḥdüm-ı güzîn / Ṭab°a oldı naḥvet-i dâr-ı ḳarîn
 Ḳalem-i ḥilye-ṭırâz-ı Cevrî / Hep çeküp rişteye dürr-i ğavri
- 1b* Çâr-yârūn şıfat-ı °ulyāsın / Ḥilye-i kevkeb-i vâlāsın*
 Eyleyüp zîver-i levḥi tebyîn / Olmuş ol da o çemende gül-çîn
 Ben müşfikā idüp baḥr-i melāl / Düşdi āḥir dilüme böyle ḥayāl
- 10 Eyleyüp medḥ-i Ḥüseyn ü Ḥasan'ı / Germ ide tā sūḥanum encümünü
 Pes ez-în ḥilye-i ḥānān-ı güzîn / Ṭab°uma oldı hemîn böyle ḳarîn
 Bende tekrār idüp °arz-ı şükūḥ / Eyledüm baş-ı ḥayāl-i enbūḥ
 Ḥilye-i fāḥir-i ehl-i °aşere / Çekdi endişemi dâr-ı ḥaşere
 Eyleyüp ḥilyelerin bi'l-mecāl / Fikretüm oldı pesendîde-ḥayāl
- 15 Fülk-i dîne [ol] Şüreyyā-encüm / Rażıyallāhu ta°ālā °anhum

HİLYE-İ ḤAZRET-İ ḤASAN RAŻİYALLĀHU °ANHU*

- 140b* Rāvî-i ḥilye-i evlād-ı Resūl / Böyle olmuş sūḥan-ārā-yı ḳabūl
 Āl ü evlāda olan ḥilye-ṭırâz / Böyle itmiş şıfat-ı ḥilyeye sâz
 Çemen-ārā-yı gülistān-ı yaḳîn / Naḥl-i sa°d-aḥter-i ya°sübü'd-dîn
 Naḳl idem ol gül-i nāzük-bedeni / Ḥilye-i pāk-i cenāb-ı Ḥasan'ı
- 20 Böyle olmuş °alem-efrâz-ı yaḳîn / Ol gül-i tāze-res-i gülşen-i dîn
 Tā gül-i ferḳadan ol reşk-i melek / Ḥazret'e beñzer idi nāḥuna dek
 Naḳl iderler ki o ḳadd-i mevzūn / Nürdan şem° veyā sîm-sütūn
 Farḳ-ı serde görinen ğisūlar / °Anberîn düd idi ol şem°a meger

1-15. beyitler SÜL'de yoktur. (15 beyitlik bu kısım mesnevinin "Sebeb-i Telif" bölümünü oluşturmaktadır.)

* 1b-5a arası DTCF nüshasının yaprak numaralarını göstermektedir.

* Bu beytin 2. mısrasının vezni eksik ve hatalıdır.

* Başlık SÜL'de yoktur.

16 Rāvî-i evlād-ı Ḥazret-i Resūl DTCF / olmuş: olur SÜL

18.beyit DTCF'de yoktur.

21 reşk: faḥr DTCF / nāḥun: nāfe SÜL

22 veyā sîm-sütūn: idi sîmîn sütūn SÜL

Ya^cni şem^c-i İlähî'nün tâ / Dūd-ı pâyın idi dimiş ^cuçalā

141a*

- 25 Olmuş idi o nihāl-i ^ciffet / Serv-i sîmîn-i riyāz-ı cennet
Bāğ-ı hüsünün o gül-i nestereni / Nāzük idi gül-i terden bedeni
- 2a Eyler idi o meh-i nāz-ı sükün / Nergis-i mestine ta^clîm-i füsün
İtse ter-destî-i meşşāta-i nāz / Zülfini pür-girih-i şerm ü niyāz
Eyler idi o nigāh-ı mestür / Kişver-i Çîn ü Hıttâyı pür-şür
- 30 Gerdeninde o müselsel kākül / Düşdi şāh-ı semene çün sünbül
Şem^c-i kâfūrî idi ol gerden / Mevc-zen-i çāk-i girîbânından
İtmeden ol gül-i meh cilve-nāz / Sîne-i nāzı hem āgüş-ı niyāz
Tîr-i müjgānına eylerdi nişān / Dest-i ebrūda o müşgîn kemān
^cĀlemün ol gül-i meh tañtanası / Hicretün ya^cni üçüncü senesi
- 35 Nışf-ı mäh-ı Ramazān idi meger / Geldi dünyāya o mes^cūd-ahter
Eyleyen metn-i sehāsın taḥkîk / Didiler ḥazret-i maḥdüm-ı şefîk
Şāhib-i ḥalq-ı kerem-kānı idi / ^cĀlemün maşdar-ı ihsānı idi
Kırk dokuz olmuş idi hicretten / Kırk beşe bālig idi şeh-i Ḥasan
Oldı ol taze gül-i hür-sirişt / Cilve-perdāz-ı ḥaremgāh-ı behişt
- 40 Tā idince ḥaşer-i ḥaşre kıyām / Ola rūḥına taḥıyyāt ü selām

EVVEL-İ HİLYE-İ MES^cÜD HÜSEYN *

- Zümre-i vaq^ca-nüvisân-ı cihān / Raḥş-ı taḥkîki idüp germ ^cinān
Böyle itmiş ^culemā-yı taḥkîk / Hilye-i pāk-i Hüseyñ'i tedkîk
Gül-i bāğ-ı ḥarem-i Muṭṭalibî / Ya^cnî kim ruq^ca-i evlād-ı Nebî
Ḥazret-i Aḥmed'e ol kırratü'l-^cayn / Dürr-i deryā-yı Neced ya^cnî
Hüseyñ
- 45 Gil-i pâyından o maḥmūd-ı melek / Ḥazret'e beñzer idi nāḥuna dek
- 2b O meh-i hüsñ-i Süreyyā-maşraf / Virdi dünyāya vücūdıyla şeref
Olmağa beste-i gülzār-ı miḥen / Sene-i rābi^ca-i hicretten

24. beyit DTCF'de yoktur.

* 141a-152b arası numaralar SÜL nüshasının yaprak numaralarını göstermektedir.

25 ^ciffet: naḥvet SÜL

27 mestine: çeşmine SÜL

28 nāz: niyāz SÜL

31-38. beyitler SÜL'de yoktur.

* Hilye-i Ḥazret-i Hüseyñ Rażıyallāhu ^cAnhu DTCF

41. beyit DTCF'de yoktur.

42 taḥkîk: tedkîk DTCF / tedkîk: taḥkîk: DTCF

43. beyit SÜL'de yoktur.

44. beyit DTCF'de yoktur.

- Geldi dünyāya o maḥmūd-ı zemen / Ya^cnī dördünci sene hicretten
 Rüz-ı mevlūdını erbāb-ı qalem / Didiler şālīş-i Şa^cbān idi hem
 50 Bāğ-ı ḥüsñüñ o gül-i nestereni / Nāzük idi gül-i terden bedeni
 Bunda hep kümmel-i erbāb-ı siyer / Laqab-ı pāki zekidür didiler
 Dimiş erbāb-ı ḥaḳāyīḳ āgāh / Künyet-i pākin ebū ^cAbdullāh
 Kām̄eti şāḥ-ı güle mā³il idi / La^cl-i cān-baḥşı müle mā³il idi
 Cevher-i ferd idi ol mīm-dehān / Ki anı görmez idi çeşm-i kemān
 55 ^cAnberin kav̄s idi ol ebrūlar / Toz-ı miskīni idi gīsūlar
 Nigehi tır-i ḳazā-cest̄e idi / Çeşmi hem mest idi hem ḥaste idi
 Kaşların görse düşerdi ḥattā / Tāk-ı mihrāb-ı niyāza ^cİsā
 Fitneyi kaşları pest eyler idi / Ğamzesi ^cişve-perest eyler idi
 Şunar idi nigeh-i mey-keş-i nāz / Sākī-i ğamzesine cām-ı niyāz

142a

- 60 Meyl iderdi yürüse nāzından / Kām̄et-i dil-keşine serv-i çemen
 Gökde ebrūsını seyr itse Mesīḥ / Ḥam-ı mihrāba iderdi tercīḥ
 Öyle mevzūn idi ol ḳadd-i laṭīf / Şāḥ-ı ṭübā aña olurdu redīf
^cArz-ı ḥüsñ itse iderdi meşelā / ^cArşda ḥayl-i melek istiḥyā
 Çerḥde ey dil-i sencīde-misās / Şafaḳ ü cirm-i hilāl itme ḳıyās
 65 Oḳıdup dīde-i ḥayret yem-i ḥūn / Oldı çün çāk-ı libās-ı gerdūn
 Āftāb-ı ruḥı tā rüz-ı elest / Eyledi ālemi seyyāre-perest
 ḳadd-i mevzūnını naḥl-i taşvīr / Görse eyler idi seyr-i Keşmīr
 Didi taḥḳīḳ iden bu sūḥanı / Naḥvet-i pāk-i Ḥüseyn ü Ḥasan'ı
 Ki ḥadīşinde buyurmuş Ḥazret / Oldılar seyyid-i ehl-i cennet
 70 Ya^cnī ol iki gül-i ḥūr-sirişt / Oldılar seyyid-i ḥübān-ı behişt
 Didiler zümre-i ehl-i taḥḳīḳ / Eyleyüp şevḳ-i Ḥüseyn'i teşvīḳ
 Hem dimiş faḥr-i selātīn-i zemen / Ki ben ol ḥüsndenem ol benden
 O ḥudāvend-i sa^cadet-mevfūr / Ne ḳadar ehl-i tevāzu^c idi gör

50. beyit SÜL'de yoktur.

51.ve 52.beyit DTCF'de yoktur.

54 dehān: ^cayān SÜL

56 tāk: ḥam SÜL

59. beyit DTCF'de yoktur.

61. beyit DTCF'de yoktur.

62 ol ḳadd-i laṭīf: bālā-yı laṭīf SÜL

63 ^carşda: cümle-i SÜL

64-67. beyitler DTCF'de yoktur.

71 Eyleyüp ḳadr-i Ḥüseyn'i taḥḳīḳ / Naḳl ider rāst ser-āğāz-ı daḳīḳ SÜL

72. beyit DTCF'de yoktur.

73-75. beyitler SÜL'de yoktur.

Girdi çün elli yedi yaşına tā / Oldı serdār-ı ğuzāt-ı şühedā
75 Ola tā-ħaşr o gül-i meh-nükhet / Sāye-perverd-i ħuzūr-ı c'izzet

142b Fī-menākıb-ı c'aşere-i mübeşşere c'an Abdurrahmān bin c'Avf c'an Nebi
c'aleysi's-selām kâle Ebū Bekr fī'l-cenneti ve c'Umere fī'l-cenneti ve
c'Uşmāne fī'l-cenneti ve c'Alī fī'l-cenneti ve Talha fī'l-cenneti ve Zübeyr
fī'l-cenneti ve Abdurrahmān bin c'Avf fī'l-cenneti ve Sa'ed ibni Vakkaş fī'l-
cenneti ve Sa'ed bin Zeyd fī'l-cenneti ve Ebū c'Ubeyde ibnū'l-Cerrāh fī'l-
cenneti revāhu't-Tirmizī ve revāhu ibni Māce Sa'ed bin Zeyd naķiltū min
Mişkāti'l-Mişbāh.*

Rāvī-i kavli ħadīs-i Nebevī / Pey-rev-i kâfile-i Muştafavī
Fahr-i gül-i şadr hümām-ı kümmel / Tirmizī-ħayr [u] imām-ı ekmel
Rāvī-i diğer-i ħal-i ma'c'nā / İbni Māce vü fūhūl-i c'ulemā
Oldılar semt-i revāyāda şaħiħ / Rāst-gūy-ı şaded-i naķl-i şariħ

80 İbni c'Avf ol c'alem-i rāh-ı yaķın / c'Abdurahmān o gül-i ravza-i dīn
Naķl ider ħazret-i sultān-ı cihān / Oldılar böyle güher-pāş-ı beyān
Cem'c-i aşhāb-ı güzīnümden tā / Oldı on kişiye cennet me'vā

143a Ya'c'nī ol kimseye fa'c'āl-i vedūd / Eyledi bāĝ-ı behiştı mev'ūd
Didi kim ben daħı ol hūr-sirişt / Eylerem anlara tebşir-i behişt

85 Evvelā birisi Bū Bekr-i velī / c'Ömer ü ħazret-i c'Oşmān u c'Alī
Ĥāmisen Talha Zübeyr oldı daħı / c'Abdurahmān-ı benū c'Avf-i saħī
Sa'ed-i Vakkaş biri daħı Sa'ed / Bū c'Ubeyde o ħudāvend-i ferid

ĤİLYE-İ FĀĤİRE-İ ZĀT-İ c'ATİK*

3a Nāķil-i ħilye-i Bū Bekr-i c'Atik / Eylemiş böyle beyān u taħķik
Dürri yektā gibi ol zāt-ı şerif / c'Aybsuz idi ser-ā-pā-yı laťif

90 Ĥablū'l-İslām o dīnūñ şeybi / c'İlmi itmişdi taķiyyū'l-c'aybı
Sūreti nāzūk ü sīret nāzūk / Cümleten nāzūk ü ħilķat nāzūk
Şaħib-i c'izz ü riyāset idi hem / Merkez-i kuţb-ı velāyet idi hem
c'İlm ü ensāba daħı mā'ıl idi / Dergehinde c'ulemā sā'ıl idi

* "Aşere-i Mübeşşere" hakkında rivayet edilen hadis metni DTCF'de yoktur.
76-87. beyitler DTCF'de yoktur. (Bu bölüm "Aşere-i Mübeşşere" hakkındaki Arapça hadisin manzum
tercümesi niteliğindedir.)

* Ĥilye-i Ebā Bekr eş-Şiddik Rażıyallāhu c'Anhu DTCF
88 Nāķil-i ħilye-i şiddik-i c'atik / İtdiler böyle beyān-ı taħķik DTCF
93 c'Ālem-i insān daħı nā'ıl idi

- 143b Gül-i sūrī didiler rūyına hep / Ebyazu'l-vech olursa n'a^cceb
 95 Olmuş idi o ^cizār-ı behcet / Gül-i hem-sürdü riyāz-ı naḥvet
 Bāğ-ı naḥvetdür o endām-ı latīf / N'ola ser tābe-ḳadem olsa nazīf
 Çekdi ol ca^cd-i müselsel būy / Ḥam-ı zencīre dil-i āhūy
 Ḥilyede nāfe-güşāyān-ı siyer / Tār-ı zūlfine ḳıvırcık didiler
 Ḥasenü'l-vech idi ol māh-nikāb / Mihri eylerdi giriftār-ı hicāb
 100 Hem dimişler ki o müşgīn-cāme / Ola çün serv-i ṭavīlü'l-ḳāme
 Hem dimişler ^culemā-yı taḥḳīḳ / Daḥı gül-berg-i ^cizārını raḳīḳ
 Bi^cset olunduğı dem faḥr-i enām / İtdi fi'l-ḥāl ḳabūl-i İslām
 Hem dimişler ^culemā-yı a^clām / Ki çıkar Ḥazret'e ensābı tamām

ḤİLYE-İ PĀK-İ MU^cALLĀ-YI ^cÖMER*

- 3b Nāḳil-i ḥilye-i zībā-yı ^cÖmer / İtdi naḳl şadr-ı vech-i diğer
 105 Didiler zātın idenler ta^crīf / Esmerü'l-levn idi ol [zāt-ı] şerīf
 144a Ḥüsnüñ olmışdı ruḥ-ı meh seyri / Seyr-i Keşmīr-i şabāhu'l-ḥayrı
 Olmuş idi o ruḥ-ı mihr-i nazīr / Fülk-i ḥüsne bikir-i şubḥ-ı āḥīr
 Olmuş idi o hicāl-i enver / ^cAnber-efşān-ı girībān-ı seḥe
^cAnberīn [būy] idi ol sīb-i zeḳan / Tār-ı sīmīn-i müşebbekde vatan
 110 Ḥüsnüñ olmışdı bahār-efrūzī / Bir şekil idi hevā-yı rūzī
 Görinürdi o cemāl-i enver / Seyr-i Keşmīr-i zemīn-i ḥāver
 Rūyı kim şāf u mücellāter idi / Şīr-i bustān-ı meh-i enver idi
 Dirdi rūy u lebine ehl-i nazar / İmtizāc itmiş idi şīr ü şeker
 Vaşf iden rūy-ı laṭīfin yek-ser / Leben-i şāfa müşābih didiler
 115 Ḳadd-i tūbāya delīl olmuş idi / Sāyesi ^carşa sebīl olmuş idi
 Vaşf idenler o ma^cālī seyidi / Ḳaddi mevzūn u ṭavīl idi didi
 Dididi vaşşāfı olan diḳḳatle / Yāl ü bāl issi idi ḡayetle
 Didiler vāşīf-ı ḥüsn ü ^cālī / Başınıñ önleri müydan ḥālī
 144b Dididi bāğ-ı serin ehl-i temşīl / Sünbül-i ṭarf-ı çemenzārı ḳalīl
 120 Ya^cnī olmışdı o bāğ-ı pür-nūr / İki cānibleri sünbülден dūr
 Didiler mādiḥ-i sīmā-yı laṭīf / Gül-i ruḥsārların ya^cnī ḥafīf

97 būyı: ḥūyı SÜL

100. beyit DTCF'de yoktur.

103. beyit SÜL'de yoktur.

* Ḥilye-i ^cÖmerü'l-Fārūḳ Rażıyallāhu ^cAnhu DTCF

107. beyit DTCF'de yoktur.

109. beyit DTCF'de yoktur.

114 laṭīfin: şerīfin SÜL

121 ya^cni ḥafīf: daḥı laṭīf SÜL

- Nergis-i mestin idenler tevcih / Didiler kıt^ca-i yâkûta şebîh
4a Didiler çeşmine her cüyende / Câm-ı yâkût gibi tâbende
 Eylemiş zerger-i mülk-i nâsût / Hâtem-i hüsüne faşş-ı yâkût
125 La^cli beñzer idi o çeşm-i [nâb] / Ola zencîresi yâkût-ı müzâb
 Sürhî-i çeşmine reng-i dîger / Bâde-i nâb ile mînâ sāgar
 [...] / Taşt-ı hûn itmiş idi ağlamadan
 Çeşmin itmiş idi ol ekmel nâs / Dâğ-ı sıbteyn ile hûnün libâs
 Didiler bâğ-ı mehâsinleri tâ / Mâye-i mevc-i semenzâr-ı vefâ
130 Gül-i terden o ruḥ-ı nûr-engîz / Lik ağuşı semenle leb-rîz
 O semenzârı idenler ta^cbîr / Didiler sînesinüñ müyü keşîr
145a Karşı olsa ne ola zât-ı Ömer / Ka^cbe'den münşa^cib olur [o] güher
 Ka^cbeden münferid olur ḥasebi / Hâzret'e çıka^c aceb mi nesebi

HİLYE-İ PÂK-İ CENÂB-I °OŞMÂN*

- 135** Ya^cnî ol ḳadd-i Süreyyâ-miḳdâr / Mu^ctedil idi çü eyyâm-ı bahâr
 Eyleyen hilye-i pâkin taḫḳîḳ / Didi rûy-ı ḥasenü'l-vechi raḳîḳ
 Ḡonca-i lâ^cline itse ta^cbîr / Hâr-ı şerm olur idi dâmengîr
 Didi vaşşâf-ı ma^cânî-tefsîr / Rîşinüñ müy-ı muḫarrâsı keşîr
140 Virür idi o meh-i nûr-niḳâb / Liḫye-i pâkine tezyîn-i ḫizâb
 Hem dimiş vâşif-ı taḫḳîḳ-nümün / Çehre-i dil-keşine gendüm-gün
145b Vaşf iden ol ruḥ-ı meh-tenvîri / Didiler seyr-i meh-i Keşmîrî
 Olmuş ol °arîz-ı ḫurşid-i nazîr / Milket-i ḫüsne şabâḫ-ı Keşmîr
 Dir baḳan düşmiş o rûy-ı ḫüsne / Nâfe-i müşg miyân-ı semene
4b **145** Bâğ-ı taḫḳîḳa virenler âbı / Dir görüp ol ruḥ-ı âteş-tâbı
 °Aceb itmiş dir idi ehl-i meniş / Nâfe-i müşg ü semen-âmîziş
 Vaşf idenler didiler ol güheri / Müydâr idi ten-i sîm-beri
 Cism-i pâkinde iden baḫş-i °amîm / Üstüḫ'ân-ı bedenin dirdi °azîm
 Hem dimiş vaşf iden ehl-i tevḫîd / İki düşânesi mâbeyni ba^cîd
150 Evc-i ḫüsnüñ o meh-i tâbânı / Cümle za^cf üzre olan dendânı
 Rîşte-i zerre düşüp peyveste / °İḳd-ı lülüyı iderdi beste
 Rîşte-i zerle o dürr-i dendân / Tâb-ı nûr gibi ideli lem^cân
 Hem dimiş vâşif-ı vâlâ-güherî / Gül-i rûyında nişân-ı cederî
 Sâ^cidin vaşf iden erbâb-ı kelâm / Didi müyîn idi bâzû-yı imâm

123 gibi: idi SÜL

124 zer-ger-i mülk: ol gül-i bâğ DTCF

125-128. beyit DTCF'de yoktur.

127 [...] SÜL'de bulunan bu beytin birinci mısraı eksiktir.

130 ilk: daḫı DTCF

132 münşa^cib: münferid SÜL

* Hilye-i °Oşmân Rażıyallâhu °Anhu DTCF

141 hem dimiş: didiler DTCF

146 İde bir yerde °aceb feyz-i meniş SÜL

151 beyit SÜL'de yoktur.

152 tâb-ı nûr: nâb-ı ḫûr DTCF

- 146a 155 Hem didi vâşîf olan ehl-i şu^cür / Müyü bāzūsın iderdi mestür
Eylere idi dimiş ehl-i aḥbār / Tār-ı gīsūları dūşında qarār
Böyle olmuş şuver-i naḳl ü beyān / Devre-i pāk-i cenāb-ı ^cOşmān
Neseb-i ḥazret-i pāk-i eṣrāf / Oldı ber-dāşte-i ^cAbd-i Menāf
Ki olur didiler erbāb-ı siyer / Münşa^cib ^cAbd-i Menāf'a o güher
160 Gevher-i Ḥazret-i ^cOşmān-ı güzīn / Şu^cbe-i ^cAbd-i Menāf oldı hemīn
Didiler nāḳil-i aḥbār-ı siyer / Nesebi seyyid-i sādāta çıkar

ḤİLYE-İ FĀḤİRE-İ ZĀT-İ ^cALĪ *

- 5a Nāḳil-i ḥilye-i a^clā-yı ^cAlī / Oldı vaşşāf-ı ḥaṭ-ı nūr-ı celi
Vaşf-ı ḥüsniinde olan nükte-nümün / Bāğ-ı rüyına dimiş gendüm-gün
Didi gülbün-keş-i bāğ-ı ta^cbīr / Gül-i ruḥsārına sebz-i Keşmīr
165 Sebz-gün idi dimiş vaşşāfı / Seyr-i sebz-i gül-i rüyı şāfī
Ḥilye-güyān-ı tırāz-ı tertīb / Tūl-i ḳaddin didi kūtāha qarīb
Didi vaşşāf-ı ḳadr inşāsı / İ^ctidāl üzre idi bālāsı
Mu^ctedil idi nihāl-i ḳāmet / Hem çü eyyām-ı bahār-ı naḥvet
Didiler müşg-fürüşān-ı ḳader / Rİş ü pākine ^carīz ü aşfer
170 Līk virmişdi o naḥl-i şād-āb / Liḥye-i pākine āyīne-ḥizāb
146b Ya^cnī eylerdi o bāğ-ı temkīn / Liḥye-i pākini ḥinnā-tezyīn
Dimiş ol bāğda erbāb-ı surāğ / Gül-i ḥāyırı idi hep sebze-i bāğ
Hem dimiş vāşīf-ı ḥoş-minvālī / Bāğ-ı pīşānesi mūdān ḥālī
İtdi şoñra hem o bāğ-ı Ḳureşī / Zīnet-i liḥye ile dest-ḥūşī
175 İdüp ol vechile naḳl ü taḥrīr / Aşla^c idi dimiş ehl-i tefsīr
Hem dimiş ḥüsñüne vaşşāf-ı ḳadīm / Ḥasenü'l-vech idi ol zāt-ı kerīm
Vaşf iden dimiş o ^cālī-himemi / Pehnedār idi riyāz-ı şikemi
Didi vaşşāf-ı ḳadr-fercāmı / Semene mā^oil idi endāmı
Āhuvān-ı ḥarem-i *ev ednā* / Çeşm-i mestine dimişler da^ccā
180 ^cAndelīb-i çemen-i Bū Ṭalīb / Çeşminüñ didi beyāzı gālīb
5b Necm-i şubḥ idi o çeşm-i enver / Ki beyāzına sevādı berter
Bes ki olmuşdı o āhū-yı firīb / Çeşm-i şīrānesi gāyetde mehīb
Āhū-yı ^cişve idi fitne nedīm / Çeşminüñ cirmi n'ola olsa ^cazīm

155 Naḳl ider kümmel-i erbāb-ı şu^cür SÜL

157-161. beyitler SÜL'de yoktur.

* Ḥilye-i Cenāb-ı ^cAlī Raḳıyallāhu ^cAnhu DTCTF

163 ḥüsniinde: rüyında SÜL

164 gülbün-keş-i bāğ: zümre-i ehl SÜL

166 güyān: perdāz DTCTF

171 liḥye-i pākini: sebze-i rīşini DTCTF

181 beyāzına: sevādına DTCTF

183. beyit DTCTF'de yoktur.

- 147a 185 Vaşf idenler didiler hikmetle / Yaşşı bağırlu idi gâyetle
 185 Hem dimişler °ulemā-yı ekşer / Gülşen-i sinesine pehn-äver
 Bes ki ol sa°id ü bāzū-yı semīn / Tāze şāh-ı gül-i nāz idi hemīn
 Öyle olmuş idi mevzūn-ı ḥasen / Farq olunmazdı biri birinden
 Didi vaşf eyleyen erbāb-ı sūḥan / Daḥı keffeyn-i laṭīfine şeten
 Hilyesinde semen-ārā-yı siyer / Ya°nī keffeyni mülahḥam didiler
 190 Bu şadedde didi vaşşāf-ı kadīm / Üstüh°ān-ı beden-i pāki °azīm
 Hem dimişler °ulemā-yı taḥkīk / Gerden-i şāfina sīmīn-ibrīk
 O gül-i bāğçe-i feyz müdām / Dā°im eylerdi tekeffü°le ḥırām
 Ki tekeffü° diyü erbāb-ı kelām / Meyl-i eṭrāfa dimiş vaḳt-i ḥırām
 Hem şalınmak diyü olmuş taşḥīḥ / Lügat-ı lafza tekeffü°de şarīḥ
 195 Eyler idi o ḥudāvend-i be-nām / Meyl-i eṭrāf iderek itse ḥırām
 Gevher-i silsile-i Murtaẓavī / Oldı merbūṭ-ı cenāb-ı Nebevī

[HİLYE-İ HAZRET-İ TALHA]*

- 147b Evvel-i vāşıṭatü'l-°ıkd-ı ḥaber / Raḳam-ı sādīs-i aṣḥāb-ı °aşer
 Ba°d ez-unşūr-ı çār-ı °aşere / Kümmel-i faḥr-i kibār-ı °aşere
 Olsa ger zīver-i levḥ-i ta°dād / Birisi Talḥa-i pākīze-nihād
 200 Sāye-perver-i risāletdür o da / Maḥrem-i ḥāş-ı nübüvveddür o da
 Olmuş idi o gül-i cennet-bāğ / Meclis-i ḥāş-ı nübüvvetde çerāğ
 Şekl-i āyīne-i dīnūñ şıfatı / °Ālemūñ mādde-i °iṣ ü ciheti
 Ḥadd-i mevlūd-ı Nebī'den o güzīn / Dāḥil-i meclis-i iṣnā °iṣrīn
 °Ām-ı ḥayle sene-i ḥadd-i vürūd / Buldı yigirmi ikisinde nümūd
 205 Ya°nī ol kevkeb-i dürr-i aḥter / Doğdı yigirmi ikisinde meger
 Didiler rāvī-i taḥkīk-i penāḥ / Pederi nāmına Bū °Abdullāḥ
 °Ālem-efrāşte-i naḳl-i ḥasene / Bū Muḥammed didiler künyesine
 Oldı bā-terbiyet-i nāz u niyāz / Gül-bün-i ḳāmeti bālīde-nāz
 Sāye-i sinn-i Şüreyyā-miḳdār / Ol ṭoḳuz ḥaddine tā virdi ḳarār
 210 Sene-i evvel-i bi°şette hemān / Rüz-ı İslām-ı cenāb-ı °Oşmān
 148a Sa°y-i Bū Bekr ile beş zāt-ı şerīf / Oldılar devlet-i İslām'a redīf
 Ḥayli °izzetle o sencīde-vürūd / Oldılar nice ḳazāda mevcūd
 Aña peygamber-i ḥurşīd-sirişt / İtdi iclāl ile tebşīr-i behişt
 Virdi ḥattā °Ömer İbni Ḥaṭṭāb / Lāyīḳ-ı şān-ı ḥilāfetle nisāb

188 daḥı: didi SÜL

193-195. beyitler DTCF'de yoktur.

196. beyit SÜL'de yoktur; Bu beyitten sonra gelen "tamām şud" ibaresi ile DTCF nüshası sona ermektedir.

* Nüshalarda başlık yoktur.

197-328. beyitler DTCF'de yoktur. (Bu kısımda "aşere-i mübeşşere"den dört halife dışındaki diğer altı kişinin hilyeleri ve Mesnevî'nin "Hatime" bölümü yer almaktadır.)

- 215 Ya^cnî gördi o mürüvvet kânı / Lâyık-ı şadr-ı hilâfet anı
Eylemiş râbîta-güyân-ı kadîm / Zeyl-i târîh-i Uḥud'da terķim
Didi târîh-şinâsân-ı selef / Dü taraf oldı çü ârâste-i şaf
Züdgîr eyledi işbât-ı rüsüm / Bîkr-i ehl-i hilâf itdi hücüm
Oldı bâ-ḥiddet-i nîrû-yı cedel / Melekü'l-mevt meyâncî-i ecel
- 220 Eyledi sâf-dilân-ı himmet / Mûnker-i maḥşere ^carz-ı hücet
ĖlĖlĖl-i şendef-i nâverd ü pelâş / Eyledi velvele-i maḥşer-i fâş
Mevc-i ḥûn ile gösterdi semîn / La^clden câm-ı ser-â-pâ-yı zemîn
Ser-i ḥûn-ı küşte-i [bâlâ] şehîd / Tügme-i la^cl idi dir fırķa-i dîd
- 148b Şûriş-i şerr-i zem-i düşmen-i dün / Eylemiş leşker-i İslâm'ı zebûn
- 225 Şaff-ı peygârdaki ḥayl-i kibâr / Oldı yek-bâr-ı kafâ ḥür ü firâr
Ṭalḥa'dan Ėayri ile kârda tâ / Ḷalmadı sâye-nişînân-ı livâ
Oldı çün ḥayl-i perâkende ^calem / Nâ-gehân meclis-i bî-kârda hem
Eyledi tîĖ be-kef her seg-i şûm / O zamân faḥr-i enâm üzre hücüm
Ḥazret-i Ṭalḥa idüp ^carz-ı ḥaşer / Sâ^cidin eyledi ol tîğa siper
- 230 Eyledi Ṭalḥa'nuñ ol ḥaşmı kuḥul / Destini zarbet-i şemşîr ile ḥal
Ba^czılar didi ki ol zaḥm-i şedîd / İki engüşterini itdi şehîd
Düşmenüñ merd-i yek-endâzânı / Ne kadar eyleye tîr-efşânı
^cAded-i zaḥmda der ba^cz-ı kibâr / İrdi tâ râbî^c-i ^cişrine şûmâr
Naḳl ider râvî-i mu^cciz-perde / Her zamân meclis-i peygamberde
- 235 Zîkr olındukça bu peygâr-ı ḥaķîķ / Dir idi ḥazret-i Bû Bekr-i ^cAtîķ
- 149a Cümle ol def^ca-i peygâr-ı şağab / Ḥazret-i Ṭalḥa'ya maḥşûş idi hep
Eylemiş Ḥazret-i Şiddîķ-i ^cAtîķ / Bir maḥalde daḥı böyle taḥķîķ
Ḥâķ-i ḥûn içre olup Ėarķa-i dem / Bulduk ol ma^crekede Ṭalḥa'yı hem
Olmış endâm-ı laṭîfnde hemîn / Zaḥm-ı ser-dâde-i ḥadd-i ta^cyîn
- 240 Def^ca-i ceng-i Uḥud'da dîĖer / Didi bir ḳavld eerbâb-ı siyer
Çün Ėulüv eyledi a^cdâ-yı ^canîd / İtdiler ḥükm ü rızâyile şehîd
[...] / İki dendân-ı şafâ-güsterini
Getürüp ḥaşmile hem itdi cidâl / Virdi [...] yûmn-i iclâl
Ṭalḥa Sünenden idüp naḳl-i şarîḥ / Didi târîh-nüvisân-ı şaḥîḥ
- 245 Yazdılar ^cumde-i erbâb-ı siyer / Müddet-i sâl-i ḥayâtından ḥaber
Sâl-i a^cmâr-ı pesendîde şûmül / Buldı çün erba^c-ı sittîne vuşul
Eyledi hicret-i sulṭan-ı beşer / Sâḥa-i sittü şülüşeyni maḳarr

242 [...] Bu beytin birinci mısraı yazma metinde eksiktir.

243 [...] Bu mısra içindeki bazı kelimeler yazma metinde eksiktir.

- 149b Gösterüp °ahd-i °Alî'de hasel / Başra'da def°a-i peygâr-ı hamel
İçdi ol kümmel-i aşhâb-ı kirâm / Hıttâ-i şahbâ-yı şehâdetden cām
- 250 Tâ ki ol gülbün-i °izzet-meşhûn / Hıttâ-i Başra'da oldı medfûn
Naql ider vâşif-ı vâlâ-hasebi / Merreden münşa°ib olur nesebi
- HÂMİS-İ CEM°-İ °AŞER YA°Nİ ZÜBEYR İBNİ °AVÂM
Fahr-i erbâb-ı sa°âdet-encâm / Birisi dahı Zübeyr ibni °Avâm
Sâl-i mevlüd-ı sa°âdet-âyîn / Oldı çün dâhil-i işnâ °işrîn
Sâl-i mevlüd-ı Nebî'den o hümâm / Ya°nî yigirmi ikisinde tamâm
- 255 Mülk-i itlâka teferrüd itdi / Yümn-i devletle tevellüd itdi
Ba°d ez-în oldı o nahl-i âzâd / On toköz yaşına çün pây nihâd
Bi°şete dâhil-i sâl-i evvel / Buldılar meclis-i °izzetde maḥal
Didi yek-ser °ulemâ-yı âgâh / Künyet-i pâkin Ebü °Abdullâh
- 150a Sa°y-i Sıddîk-i güzîn imdi hemîn / Mekke'de ol ḥarem-efzûn-ı yakîn
- 260 Kaddine eyledi dest-i i°zâz / Câme-i devlet-i İslâm'ı ıtrâz
Olmış idi gül-i Keşmîr-i bahâ / Meclis-i devlet-i şem°-i ma°nâ
İtdi tâ hicret-i sulṭân-ı enâm / Merkez-i sittü şülüşeyni maḥâm
Gösterüp sinn-i sa°âdet-mes°ül / Ser-ḥad-i erba°u sittîne vuşul
Nâkil-i baḥş-i rivâyet-i °Atîk / Didi bir kavilde ehl-i taḥkîk
- 265 Eyledi çünki Zübeyr ibni °Avâm / Ravza-i sinn-i şemân içre maḥâm
Oldı ol fâyiz-i lütf-ı enbüh / Dîn-i İslâm'a şeref-baḥş-ı şüküh
Ba°d ez-în sinn-i ma°âlî-miḥdâr / On sekiz ḥaddine virdi çü qarâr
Oldılar didi fühûl-i ümmet / Nâ°il-i rütbe-i ḥâdd-i hicret
Didiler °ahd-i °Alî'de mecmû° / Buldı nâverd-i cemel ḥadd-i vuḫû°
- 270 Ya°nî ol meclis-i °âlîde tamâm / İçdi şahbâ-yı sa°âdetden cām
°Ömrini râvî-i mu°ciz-perde / Didiler irdi çü altmış dörde
- 150b İtdi mi°mâr-ı kazâ âḫir-i kâr / Sâye-i °ömrini kütâha dîvar
Âḫir ol zât-ı sa°âdet-meşhûn / Hem dahı Başra'da oldı meftûn
Didiler °umde-i erbâb-ı siyer / Şu°be-i pâk-i kazâdur ol eger
- 275 Kavlı-i dîgerde edîbân-ı ḫalef / Eyleyüp tercüme-i nâkl-i selef
Rüz-ı fevtinde idüp naql-i maḥal / Didiler mâh-ı Cumâde'l-evvel
Bir ḫamel var idi dir ehl-i vedâ° / °Aña dirler idi vâdî-i sibâ°
Anda ḫatlı olup ol mâh-ı derûn / Eylediler o maḥalde medfûn
Naql ider bunda fühûl-i °ulemâ / Andadur kabr-i şerîfî ḫâlâ

SĀBİ^c-İ EHL-İ ^cAŞER HAZRET-İ ^cABDURRAHMÂN

- 280 Pür ^cAvf ol harem-efrüz-ı cihân / Sâbi^can Hâzret-i ^cAbdurrahmân
 Ām-ı hayle sene-i hâdî ^caşer / Geldi dünyâya o sencîde-küher
^cAhd-i hâdî-i ^caşerde o güzîn / Oldı gehvâre-i mevlüd-nişîn
- 151a Sâl-i mevlüd-ı Nebî'den ma^cdūd / On birinci seneyi buldı vücūd
 Başdılar çünki o âhū-yı harem / Merkez-i tāsî^ci ^cişrine qadem
- 285 Didiler nâkil-i sencîde-şifât / İrdi ol rütbeye çün sâl-i hayât
 Evvel-i ser-sene-i bi^cşetde / Pişgâh-ı harem-i ^cizzetde
 Sa^cy-i Bū Bekr ile ol zât-ı güzîn / Oldı seccâde-i İslâm-nişîn
 Bâ-rikâb-ı şeref-i hâzret ile / Oldılar nice gazâlarda bile
 Şavb-ı ^cizzetden alup lâyıq-ı şân / Oldılar nâ^oil-i tebşîr-i cihân
- 290 Didiler oldı hidivân-ı sevâd / Sinni yetmiş beşe çün pây nihâd
^cAhd-i hicretten irişmişdi hemîn / Hâdd-i ihdâ vü şülüseyne sinîn
^cAhd-i ^cOsmân'da ol serv-i nihân / Oldılar pâ-zede-i bâğ-ı cinân
 İtdi bâ-şervet-i taḥkîk-i rüvât / Dâhil-i şehri-i peyâm-berde vefât
 Oldı o evsâhçe-i naḥl-i refî^c / Sâye-efgende-i dāmân-ı baḳî^c

ŞĀMİN-İ HAYL-İ ^cAŞER HAZRET-İ SA^cD VAḲḲĀŞ

151b

- 295 Şâmin-i kümmel-i erbâb-ı yaḳîn / Sa^cd-i VaḳḲâş ḥudâvend-i güzîn
 Sâl-i mevlüd-ı Nebî'den o güzîn / Dâhil-i ḥavze-i işnâ ^cişrîn
 Ketm-i şahrâ-yı ^cademden nâ-gâh / İtdiler ^câlem-i iṭlâkda râh
 Oldı devletle o naḥl-i âzâd / On toḳuz yaşına çün pây nihâd
 Sene-i evvel-i bi^cşetde hemân / Geldi İslâm'a o maḥsūd-ı cinân
- 300 Didiler ^cillet-i naḳlinde rüvât / İrdi seksen yediye sâl-i hayât
 Râst-güyân-ı ḥadîş-i ma^cnâ / Hicret-i faḥr-i risâletden tâ
 Didiler ^cumde-i aḳvâl-i rezîn / Elli beş ḥaddine çün irdi sinîn
 Âḥir-i ^cahd-i Mu^câviyye'de tâ / Oldılar zâ^oir-i dâr-ı ^cuḳbâ
 Sâye-i şehri-i nübüvvetde meger / Bir maḥal var idi dir ehl-i siyer
- 305 İtdiler böyle beyân ü taḥkîk / Ki anuñ nāmına dirlerdi ^cAtîk
 Hâşılı fezleke-i naḳl-i rüvât / İtdi ol menzil-i ^câlîde vefât
 İtdiler bâ-nesaḳ-ı ḳavl-i rezîn / Sâye-i ḥâk-i biḳâ^ca tedfîn

- 152a TĀSĪ°-İ EHL-İ °AŞER SA°D-İ DİĞER
 Tāsi°-i ehl-i hüda Sa°d-i diğer / İbni Zeyd ol harem-efzün-ı °aşer
 Sene-i evvel-i bi°şetde hemîn / Geldi İslām'a o maḥşüd-ı güzîn
 310 Eyleyüp rāh-ı ğazā üzre kıyām / İrdi yetmiş seneye °ömri tamām
 Sāl-i hicretten olınca ta°dād / Elli bir merkezine pāy nihād
 Evşat-ı °ahd-i Mu°āviyye'de tā / Eyledi kaçır-ı behiştı me°vā
 Hem daḥı bu gül-i bāğ-ı cennet / Virdi dāmān-ı baḳı°a zīnet
- °ĀŞİR-İ EHL-İ °AŞER YA°Nİ °UBEYDÜ'L-CERRĀḤ
 °Āşir-i zümre-i erbāb-ı felāḥ / Birisi daḥı °Ubeydü'l-Cerrāḥ
 315 Geldi İslām'a o mıṣbāḥ-ı yakīn / Evvel-i bi°şet-i ḥazretde hemîn
 Hicretüñ sāl ü şemānu °iṣrīn / Oldı çün evşat-ı °ahd-i °Ömerīn
 Didiler oldı mihān-ı tefsīr / Şām'da ol sene ṭā°ün-ı keşīr
 Vālī-i şām iken şem°-i hüda / Oldı ten-dāde-i iḳlīm-i beḳā
 152b Didi naḳlinde edībān-ı fūnūn / Şām'da itdiler anı medfūn
 320 Oldılar çerḥ-i hüdaya encüm / Rāzıya'llāhu ta°ālā °anhüm
- °İLLET-İ ḤĀTİME-İ LEVḤ-İ KİTĀB
 Ḥabbezā ey ḳalem-i sidre-ḥırām / Eyledüñ ḥilye-i pākānı tamām
 Eyledüñ ey ḳalem-i şūḥ-ı °inān / Milket-i ḳalb-i ḥasüdü nālān
 Rüstem-i ma°reke çün sen ḳıldıñ / Şaff-ı a°dāya yiter at şalduñ
 Yiter ey pāre-i endişe yiter / Oldı pehnā-yı raḳam dāğ-ı ḥaşer
 325 °Arşa-i dāğ-ı nev-āyīn itdüñ / Ḥūn-ı a°dā ile rengīn itdüñ
 Bu raḳam itdi çün işbāt-ı vücūd / Dāğ-ber-dāğ-ı ḥased oldı ḥasüd
 Ḥūn-ı evlādı ki da°vā itdüñ / Ḥükm-i şemşīrūñi icrā itdüñ
 İtdüñ ey Güfti-i şūrīde-raḳam / Naḥl-i bāğ-ı sūḥanı tāze ḳalem

Kaynakça

- Ahmet Vefik Paşa, (2000). *Lehçe-i Osmanî*, (Hazırlayan: Recep Toparlı), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ARAS, Veli, (1980). "Hilye", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.IV, s. 235-238, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- BANARLI, Nihat Sami, (1987). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C.II, İstanbul, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Bursalı Mehmed Tahir, (1333). *Osmanlı Müellifleri*, C. II, İstanbul, Matbaa-i Âmire.
- Büyük Türk Klasikleri*, (1987). Ötüken-Söğüt İstanbul, Yayınları, C.V.
- CANIM, Rıdvan, (1995). *Edirne Şairleri*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- ÇAPAN, Pervin, (2005). *Tezkire-i Safayî*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- DEVELLIOĞLU, Ferit, (1993). *Osmanlıca-Türkçe Lügât*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Güftü, *Hilye-i Haseneyn ve Çehâr-yâr-i Güzîn* (Yazma), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, İsmail Saib Koleksiyonu I/5252, 1a-5b.
- Güftü, *Hilye-i Aşere-i Mübeşşere* (Yazma), Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, Nu.1715, 40b-52a.
- GÜNGÖR, Zülfikâr, (2000). *Türk Edebiyatında Manzum Türkçe Hilye-i Nebvîler ve Nesimî Mehmed'in Gülîstani Şemâil'i*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- GÜNGÖR, Zülfikâr, (2003). "Türk Edebiyatında Hilye-i Nebvî Türünün Doğuşu Gelişimi ve Sebepleri", *Tasavvuf: İlmî ve Dinî Araştırmalar Dergisi*, 4: 10. s.185-199.
- Hüseyin Kâzım Kadri, (1928). *Büyük Türk Lügati*, İstanbul.
- İstanbul Kütüphaneleri Tarih Coğrafya Yazmaları Katalogu* (1943), C.II., İstanbul.
- KOCATÜK, Vasfi Mahir, (1970). *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, Edebiyat Yayınevi.
- KÖPRÜLÜ, Fuad, (1966). *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mehmed Süreyya, (1311). *Sicill-i Osmanî*, İstanbul, Marbaa-i Amire, C.IV.
- Muallim Naci, (1995). *Lügat-ı Naci*, İstanbul, Çağrı Yayınları.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, C.I.
- PALA, İskender, (1995). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- PEKOLCAY, Necla-Selçuk ERAYDIN ve diğerleri, (1994). *İslamî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev'ilere Giriş*, İstanbul, Kitabevi Yayınları.
- Şemseddin Samî, (1317). *Kamus-ı Türkî*, İstanbul, Dersaadet.
- UZUN, Mustafa, (1998). "Hilye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C.XIV, s. 447.
- YILMAZ, Kaşif, (1981). *Güftü, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği, Tezkireciliği ile Divanı, Zafer-namesi ve Teşrifatü's-Şuarâsı'nın Tenkitli Metni*, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- YILMAZ, Kaşif, (2001). *Güftü ve Teşrifatü's-Şuarası*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- YILMAZ, Kaşif, (2003). "Güftü", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: C.XVIII, s.218-219.